

УДК 338.432:001

*П.Т. САБЛУК, доктор економічних наук, професор,
академік НААН, академік-секретар
Відділення аграрної економіки і продовольства
Національна академія аграрних наук України*

Агроекономічній науці відповідати новим вимогам часу

У лютому 2016 року вчені НААН рішенням Загальних зборів значно зміцнили своє керівництво, обравши до складу президії Академії та на посаду керівників відділень досвідчених спеціалістів і науковців, в активі яких значущі для державотворення України справи. Маю намір поділитися планами на майбутнє, запросивши до їх обговорення на сторінках журналу всіх, хто не байдужий до розвитку нашої держави, її аграрної сфери. Мабуть буде правильно, коли свої думки викладатиму по проблемах, які ставить нинішнє життя, та, по можливості, з випереджальними в часі пропозиціями, хоча б на оглядову перспективу. При цьому хотілося б, щоб ці проблеми йшли зверху донизу і були сприйняті читачами для початку, можливо, як теми для обговорення.

Проблема перша. Економічна наука, її агроекономічний сегмент зобов'язаний дати відповідь на питання, яку державу ми вибудуємо? Часто можна почути відповідь, що європейсько орієнтовану. Але хто з європейців там нас чекає? В аграрній сфері вони часто не знають куди їм подіти свою аграрну продукцію. А з Україною? Отже, ми по-

винні виробляти свою продукцію кращої якості по всіх параметрах. І робити це власним розумом та силами, тоді станемо конкурентними. Тому й суспільству і державі слід проголосити, що Україна вибудовує соціально орієнтовану державу, в якій усі працюють на повне й ефективне використання даних їй природою ресурсів і, передусім, землі. Насамкінець, через економічні негаразди в державі її лідери змушені були визнати цей факт. Залишилося лише втілити в життя ці задуми, й без науки тут не обійтись. Яким же чином цього слід досягти?

Ідею побудови соціально орієнтованої економіки та входження нашої країни в перелік розвинутих країн світу більшість населення України сприймає позитивно. Для реалізації цієї ідеї має бути розроблена відповідна модель освоєння всіма структурами управління і верствами суспільства.

На наше переконання, модель постіндустріальної стадії розвитку економіки України повинна охоплювати такі основні її напрями:

1. Об'єднання капіталу землі з капіталом індустрій із метою забезпечення високої ефективності його функціонування в усіх пов'язаних ланках господарювання, оскільки економіка країни є цілісною функціонуючою системою. Збалансована й така, що

© П.Т. Саблук, 2016

охоплює всі галузі, структура господарювання стане необхідною передумовою успішного розвитку кожної її складової.

2. Зосередження зусиль освіти і науки у сфері прогресивних та інформаційних технологій з метою забезпечення високодохідного функціонування об'єднаного капіталу, ефективне запровадження їхніх досягнень у виробництво, або ж результативне функціонування системи «наука – освіта – виробництво». Повна собівартість одержаної продукції (послуг) є першою ланкою в ланцюгу формування ціни, яка повинна відшкодовуватися. Ціна пропозиції включає прибуток. Ринок визнає цю істину чи ні, а отже, визначає доцільність виробництва.

3. Зосередження переважної маси одержаного доходу для розв'язання проблем соціуму, що відповідає потребам соціально орієнтованої економіки, розвитку територій.

Національна ідея повинна об'єднувати націю, визначати соціальну відповідальність та інноваційну направленість економіки, стати двигуном національного прогресу. Ця модель економічної політики країни повинна враховувати особливості кожного сектору економіки держави.

Сучасна політика держави також має враховувати й регулювати проблеми міжгалузевих відносин, оскільки від цього залежить стабільність розвитку кожної галузі, а також держави в цілому.

Навіть побіжна оцінка стану економіки суспільно-економічних формацій країн підтверджує, що там, де ідеологія найповніше задовольняє потреби людини та є визначальною, рівень їхнього розвитку високий. Економічно розвинуті країни ніколи не позиціонують себе як індустріальні або аграрні. Обидві складові вони розглядають як єдине ціле. Їхня індустрія передусім спрямована на розвиток аграрної сфери, як і функціонування останньої – на задоволення потреб індустріального розвитку працюючих там людей.

З огляду на це в нашій державі слід формувати ідеологію, згідно з якою розвиток аграрного виробництва, а звідси – й території держави, має визначатись як необхідна умова життя людей і становлення країни. З урахуванням сказаного кожний науковець

повинен вибудовувати свої дослідження на конкретній ділянці НДР.

Проблема друга. Технократизм чи фізіократизм. Владні структури незалежно від їх перестановок повинні передусім усвідомити, куди спрямувати енергію й творчі зусилля людей: на індустріальний (технократичний) розвиток чи на аграрне виробництво (фізіократію), чи на усвідомлене об'єднання першої та другої складових розвитку? Віддаючи перевагу тільки одному напрямку, неможливо досягти бажаних результатів. Про це переконливо доводить чвертьстолітній досвід державотворення України.

Технократичний підхід до управління призвів до того, що з кожним роком промисловість зменшує обсяги виробництва, і тільки аграрна сфера ще більш-менш утримує свій рівень. Але через нестачу необхідних індустріальних ресурсів виробництва її можливості вичерпуються.

Нині фондооснащеність сільськогосподарського виробництва в кілька разів нижча, ніж у країнах Європи. І це при тому, що виготовлену в країні продукцію промисловості немає кому продати. Постає риторичне запитання: на кого працює промисловість? Сільське господарство потребує техніки, а промисловість її не випускає, виготовляючи продукцію, яка у світі мало кому потрібна. З цієї причини сільське господарство ніколи не вироблятиме продукцію в економічних параметрах на рівні розвинутих країн світу. Тому тільки фізіократичний напрям розвитку України також неможливий.

Якщо заглибитися у зміст наведених положень, то самі по собі ці дві ідеології не можуть існувати. У першу чергу промисловість повинна задовольняти потреби сільського господарства, а воно – потреби промисловості, її працівників.

Таку схему дій повинні прийняти обслуговуючі галузі країни. Тільки за цієї умови можливо ліквідувати неефективні види діяльності, спрямувати зусилля й енергію людей у творче русло. Тому з'єднати їх в одну систему буде першочерговим завданням усіх органів управління державою, регіонами, галуззю. Звідси альтернативи варіанта – поєднання фізіократизму та технократизму і втілення їхніх положень у життя в

Україні немає. На жаль, за останнє століття, зокрема в роки незалежності, в нашій країні переважає технократична схема управління. Отже, найближчим часом слід домогтися об'єднання технократизму з фізіократизмом. Тільки тоді можна розглядати всі напрями розвитку економіки держави, в т. ч. аграрного виробництва.

Відомо, що для освоєння ринкової системи господарювання слід було визначитися з основними її складовими, структурою й т. д. Важливо, щоб нова система еволюційно поетапно взяла все прогресивне, що було раніше, вирівняла викривлення, які були в економіці стосовно окремих сфер діяльності, особливо аграрної, та увійшла в нову господарську систему на рівні стандартів економічно передових країн світу. Але, позиціонувавши Україну державою з ринковою економікою, політики зробили все для того, щоб такої у повному обсязі не було, або якщо й

була б, то в інтересах політики стала ще більш викривленою на їхню користь.

Аграрне виробництво та все, що з ним пов'язано, як відомо, є на узбіччі економічного розвитку держави. Диспаритет економічних відносин усіх галузей національного господарства з аграрним виробництвом у ринковій економіці став ще очевиднішим. Але ніхто з керівництва владних структур практично нічого не зробив для усунення цього явища. Як і раніше, державою управляють із позицій диктатури пролетаріату, не враховуючи потреб сільського господарства, селянської праці. Зважаючи на це, усім політичним силам, їхнім лідерам, які очолили владу, необхідно усвідомити, що Україна як держава може відбутися й стати заможною завдяки розвитку аграрної сфери. Стан, коли державою керують технократичні сили, є безперспективним (табл. 1). Тому в кожній ланці ієрархічної системи управління мають бути представники аграрної сфери.

1. Полісні позиції економічних шкіл

Фізіократи	Технократи
Аграрне суспільство	Індустріальне суспільство
Фізіократія – „влада природи”	Технократія – „влада ремесел”
Людина – частина природи	Підкорення природи
Взаємодія з природою – основа соціального прогресу	Техніка – основа соціального прогресу
Визначальною є природна енергія (космосу, сонця, землі, надр тощо)	Визначальним є рівень використання енергії, одержаної та витраченої машинами у формі кіловат-годин
У суспільстві влада має належати землевласникам	У суспільстві влада має належати науково-технічним фахівцям
Плідною є тільки праця в сільському господарстві, тільки там створюється „чистий продукт”	Багатство створюється при використанні енергетичних потужностей для виробництва товарів і послуг
Економічний лібералізм, невтручання держави	Неринкова економіка, економічне планування
Власність – недоторканна	Суспільство будується на знаннях і кваліфікації

З причини їх відсутності в Україні більше як удвічі нижча продуктивність землі, худоби, низький рівень глибини переробки продукції, великі втрати останньої при зберіганні. Можуть же, наприклад, бельгійці на своїх землях виробляти продовольчих ресурсів у чотири рази більше, ніж споживають. Якби Україна досягла їхнього рівня виробництва, то неважко уявити продовольчі перспективи нашої держави.

Проблема третя. Економісти-аграрники, серед яких і науковці НААН України, постійно порушували питання про економічну дискримінацію аграрної галузі в країні.

З набуттям Україною незалежності в Академії було розроблено схему реформ та етапи її проведення (табл. 2). Цією схемою передбачалося подолання дискримінаційних явищ щодо агропромислового виробництва. Для реалізації реформ було відпрацьовано близько 100 нормативно-правових актів, постанов уряду, підготовлено необхідні для їх реалізації практичні посібники.

Інститут аграрної економіки постійно відстежує хід проведення передбачуваних реформ по кожній складовій. Його співробітники вимушені, на жаль, констатувати вкрай незадовільні темпи ринкових трансформа-

цій. Є надія, що нова влада зосередить увагу на цьому процесі, тим більше, що обґрунтовані наукою напрями реформ підтвердили свою життєздатність. Імпонує, наприклад, заява влади щодо необхідності її децентралізації (а це, передусім, розвиток сільських територій), паритетності економічних відносин між галузями національного господарства й ін.

Нарешті, можна сподіватися на те, що звинувачення в бік аграрників стосовно того, що з розвитком сільського господарства розвалюється промисловість, відійдуть в історію назавжди як невинуваті. Тому завдання сьогодення – використати цю ситуацію та вийти на новий, відтворювальний виток реформ, а це означає різке збільшення обсягів і підвищення ефективності виробництва.

2. Структурно-логічна схема аграрної реформи

Шифр	Блок реформ	Шифр напрямів реформ	Напрямок і зміст реформ	Ступінь освоєння, %
I	Формування економічної платформи аграрної реформи	1.1.	Визначення власника: землі, майна, праці	40
		1.2.	Побудова виробничих відносин на основі власності	40
		1.3.	Формування організаційно-правових структур ринкового типу	45
		1.4.	Удосконалення інфраструктури ринку	25
II	Побудова ринкового за змістом економічного механізму	2.1.	Удосконалення цінового механізму	20
		2.2.	Формування сприятливої фінансової та кредитної системи	40
		2.3.	Забезпечення стимулюючої податкової політики	40
		2.4.	Побудова адекватної ринкової економіки системи управління	40
III	Наповнення змістом конструктивної схеми аграрної реформи	3.1.	Впровадження ресурсо- і енергозберігаючих технологій	30
		3.2.	Інтенсифікація і визначення проблем матеріально-технічного постачання	25
		3.3.	Кооперація, спеціалізація та інтеграція виробництва	30
		3.4.	Інформатизація та комп'ютеризація виробництва	15
		3.5.	Кадрове забезпечення	40
		3.6.	Розв'язання соціальних проблем	40
IV	Законодавче забезпечення ринкових реформ	4.1.	Прийняття законодавчих актів рамкового змісту з основних параметрів проведення реформ і економічної діяльності	40
		4.2.	Те саме щодо розвитку рамкових законів прямої дії	40

Нині кожна складова реформ у кожному регіоні повинна бути детально проаналізована, оцінена з тим, щоб якомога швидше реформи були завершені.

Проблема четверта. Всім відомо, що в юридичному й економічному плані повноцінного власника як основної діючої особи і турботи реформ ще немає (блок I схеми). Якщо селянин право на ділянку землі біля житлового будинку в юридичному й еконо-

мічному відношенні відчуває, то свого права на належну йому частку землі в підприємствах, що функціонують на території села, а тим більше за його межами, він не відчуває. Так само це стосується відчуття його частки в майні. Про своє право на розмір уречевленої праці він майже нічого не знає, однаковою мірою як і про відповідальність за їх стан та використання, та й вартості своєї праці. З цієї причини рівень заробітку селян

на нинішній час майже на 30% є меншим, ніж в інших галузях національного господарства.

Не маючи достовірних відомостей про вартість уречевленої і живої праці кожного, неможливо вибудувати повноцінні виробничі й економічні відносини між суб'єктами власності. Хіба про це за всіх інших однакових умов не доводить облаштованість окремих присадибних ділянок, населених пунктів. Там, де є справедливий економічний інтерес, зрозумілі всім юридичні правила гри, особливого різнобою в їхніх оцінках не відчувається. Всі селяни заінтересовано працюють на кінцевий результат – вони є заможними та соціально облаштованими.

Однією з форм прояву економічного інтересу є вибір селянами організаційно-правових структур господарювання. Дбаючи про власний високий кінцевий результат, кожний селянин як особистість вирішуватиме з ким і на яких умовах співпрацювати. При відсутності цього він не сприйматиме будь-яку запропоновану йому форму господарювання. Мабуть із цієї причини важко знайти відповідь на питання, яка з існуючих форм є найефективнішою. Тільки при чіткому розмежуванні інтересу до тієї чи іншої з них селянин вибиратиме сферу вкладення своєї уречевленої та живої праці. Тим більше, що він звик вести своє присадибне господарство без якої-небудь державної підтримки. На його розсуд – якщо застосовується підтримка, то це вже не та форма, яку слід організувати.

Кожний селянин від своєї праці бажає одержати ту чи іншу вигоду у вигляді продукції й доходу (шифр 1.4 схеми), що неможливо без реалізації виробленої продукції. Для цього повинні бути організовані заготівельно-збутові пункти, кооперативи, переробні підприємства, оптові ринки, агроторгові доми, так само як і для їхньої діяльності постачальницькі й обслуговуючі кооперативи. Без них ринкова система в АПК буде неповною, не охоплюватиме інтереси виробників сільськогосподарської продукції (селян). На жаль, такий стан із формуванням інфраструктури аграрного ринку нині переважає в державі. За наявності 28 тис. сільських населених пунктів (майже 14,5 млн жи-

телів) кооперацією охоплено лише близько 1 тис. сіл. У половині адміністративних районів держави відсутні тваринницькі комплекси, сучасні переробні підприємства.

Із викладеного вище випливає, що зусилля суспільства на сучасному етапі за першим блоком реформ мають бути спрямовані на вирішення вищезгаданих завдань.

Проблема п'ята. Передові в плані економічного розвитку цивілізовані країни світу успішно освоюють третю, постіндустріальну стадію розвитку суспільства. А на якій стадії розвитку знаходиться Україна, важко визначити. Якщо віднести її до першої, доіндустріальної, в основі якої лежить ресурс землі, то це буде первіснообщинний лад. Усвідомити це якось важко. В інших сферах українська держава просунулася значно далі (літако- і ракетобудування тощо). Але й до другої стадії неможливо віднести, оскільки в її основі – рух капіталів, включаючи рух землі.

Ми поки що активно дискутуємо чи це так. І при цьому розуміємо, що ринкова економіка рахується з тими, хто володіє капіталом. Забравши в економічному плані у селян їхній основний капітал (ресурс землі), штучно зробили їх бідними та ніяк не можемо, а може (через політичну заангажованість) і не хочемо бачити, що це і є основна причина диспаритетних відносин, бідності села.

У зв'язку з цим питання земельних відносин як складової економічних і виробничих відносин (блок I) неодноразово порушувалися й обговорювалися на всіх рівнях. Земельна реформа вже майже чверть століття стоїть на місці. І доти, поки вона не буде доведена до логічного завершення, сподіватися на успішний розвиток країни в цілому та її аграрної сфери неможливо.

Тому, по-перше, слід негайно завершити земельну реформу, включаючи ресурс землі до складу економічної субстанції, як в економічно розвинутих країнах світу. Це дасть можливість вибудувати в державі цивілізовану систему розподільчих і регулювальних відносин, ліквідувати хибний, не в інтересах виробництва продовольчих ресурсів, диспаритет цін, забезпечити працівникам цієї сфери економічний інтерес до аграрної діяльності та, як результат, домогтися значного

нарощування обсягів виробництва. Тільки за цієї умови Україна може ліквідувати майже дворазове відставання за продуктивністю землі, худоби, техніки від країн Європейського Співтовариства.

По-друге, перенесення центру ваги в первинну ланку виробництва, що є об'єктивним процесом, дасть змогу вибудувати реальні й справедливі відносини між ланками замкнутого технологічного процесу як обов'язкової умови розбудови економічної основи розвитку. На кожній стадії між поняттями „франко” стане можливим за єдиною методологією формувати ціну виробництва, ціну пропозиції, визначати прибуток на задіяні в процесах заготівлі та зберігання активи і таким чином формувати систему економічних відносин у цій сфері, а в кінцевому підсумку – успішно організовувати заготівельну систему.

Усім, хто хоч трохи знайомий зі змістом економічної діяльності, відомо, що в її основі – економіка конкретного суб'єкта господарювання, підприємства. І тому головним завданням усіх управлінських ланок держави є створення необхідних умов для успішної діяльності низових ланок управління – суб'єктів господарювання, підприємства. Якщо буде міцним цей рівень управлінської економічної ієрархії, буде міцною й економіка держави. Цієї економічної істини дотримуються всі економічно розвинуті країни. В центрі їхньої уваги завжди був і є фермер. На жаль, у нашій країні дотримувались іншої філософії. Кошти концентрувались у верхніх ешелонах влади, а потім за залишковим принципом держава могла дещо виділити в низові ланки управління. При цьому без зловживань не обходилося.

Тому першочергове завдання всіх владних ланок управління державою на сучасному етапі – перевернути цю піраміду зверху до низу. Селянин, фермер, підприємство повинні бути в основі цієї піраміди й стати головною турботою всіх, а вершина піраміди має залишатися на останньому місці. Вважаємо, що така філософія децентралізації влади має бути запроваджена якомога швидше. Особлива роль у цій роботі повинна належати спеціалістам економічного профілю.

Лише при сформованій економічній формі аграрних реформ (краще на випереджальній основі) можливо трансформувати до ринкового змісту складові економічного механізму.

Проблема шоста. На першому місці серед складових економічного механізму є цінова. Саме за її допомогою забезпечується економічний інтерес до виробництва, участі в ньому людей і т.п. Збитковим виробництвом ніхто не займатиметься, а якщо воно на деяких ділянках чи виробничих стадіях з'являється, то раніше чи пізніше під різним приводом об'єктивно буде згорнуто. За узагальненою оцінкою по розділу 2 схеми слід підкреслити, що діючий нині ціновий механізм відповідає цим вимогам лише на 20%. Передусім, ним не володіють безпосередні виробники аграрної продукції (первинна ланка виробництва); по-друге, в аграрному середовищі немає спільного розуміння про склад та структуру елементів і статей витрат; по-третє, немає розуміння схеми формування ціни виробництва й ціни пропозиції (практично створюючи диспаритет цін); по-четверте, політики настільки викривили свідомість усіх, що ресурс землі, її родючість не є ціноутворюючим фактором, що і нині це твердження працює проти економічної істини та селян. Тому в даний час на базі існуючих теоретичних напрацювань (що становить 20% розв'язання проблем) слід рішуче прискорити реформи цінової системи.

Визнавши ресурс землі активом, треба негайно розробити систему ціноутворення, управління цінами з участю даного активу. Якщо не зробити цього, то й далі існуватиме диспаритетність цін, не може бути сформований економічний інтерес до аграрного виробництва, яке і надалі юридично залишатиметься на узбіччі життя суспільства, держави.

Серцевиною всіх економічних відносин, стимулом їхнього розвитку, як усім відомо, є економічний інтерес, який, насамперед, зумовлюється ціновими відносинами. Через ціну виробник визначає економічну доцільність виробництва продукції, її вигідність. Держава покликана бути регулятором економічно справедливих ціно-

вих відносин, визначених відповідно до вимог об'єктивних економічних законів. Тільки держава диктує правила формування собівартості продукції (робіт, послуг) або ціни виробництва, ціни пропозиції, схеми регулювання різниці між ціною покупки (ринковою ціною) й ціною пропозиції. Так прийнято в країнах постіндустріальної стадії розвитку. А якщо це так, то чому в Україні досі ресурс землі не є ціноутворювальним фактором на всіх стадіях відтворювальних і розподільчих процесів?

Як уже зазначалося, вирішення земельних питань дасть можливість сформувати в аграрній сфері цивілізовану систему економічних відносин. З'явиться можливість визначити реальну, зіставну з іншими країнами й галузями, собівартість вироб-

леної продукції (ціни виробництва), встановити реальну норму прибутковості на всю масу задіяного в технологічному процесі активу, включаючи ресурс землі, визначити ціну пропозиції, а в кінцевому підсумку і вигідність одержання ресурсу (табл. 3). Отже, з'явиться інтерес виробників до регулювання процесу формування потреби по кожному виду продукції. Розрахунки підтверджують, що виробник продовольчих ресурсів через відсутність такого регулювання щороку втрачає в межах 8 тис. грн з 1 га сільгоспугідь, а по Україні – 300 млрд грн. Природно, відсутність повноцінного економічного інтересу зменшує бажання збільшувати обсяги виробництва продовольчих ресурсів і задоволення потреб у них.

3. Формування цінового механізму в агропромисловій сфері

Попит	Пропозиція
Ціна попиту = Ціна пропозиції $\left(C_n = + \frac{НП * A}{100} \right)$	
<i>Регулюється</i> інтервенціями: товарними; фінансовими; фіксованими: ліміти, нормативи тощо; якісними параметрами; сезонними параметрами тощо	<i>Визначається з урахуванням:</i> повної собівартості (франко-місце продажу) = = ціна виробництва повної собівартості одиниці продукції + прибуток (на задіяні активи для її одержання) = ціна пропозиції <i>Довідково</i> Прибуток = 15% на задіяні в технологічний процес активи: ресурс землі, основні та оборотні засоби Ресурсомісткість (землемісткість, фондомісткість) визначається з технологічних карт (на одиницю продукції, земельну площу, голову худоби тощо)

Проблема сьома. Після трансформації земельних відносин до ринкової системи господарювання, а разом із цим відпрацювання відповідного цінового механізму, стане можливим розв'язання проблем реформування на інших ділянках економіки АПК. Після цього можна буде сформувати сприятливу фінансову та кредитну системи (шифр 2.2 табл. 2), побудувати стимулюючу податкову політику (шифр 2.3) та всю систему управління, адекватну ринковій економіці (шифр 2.4). У кінцевому підсумку успіх реформ на цих ділянках економіки залежатиме від того, який інтерес до них буде забезпечений повнотою використання ресурсів на всіх стадіях відтворювальних процесів,

правильністю оцінок кінцевих результатів. Якщо в результаті діяльності буде одержаний прибуток, тоді з'явиться можливість сплачувати податки, повертати одержані кредити, застосовувати передові методи організації управління виробництвом (зокрема, кластерні його форми, впровадження прогресивних технологій – органічне землеробство, нульова система обробітку ґрунту тощо). Все вищесказане однаковою мірою відноситься й до III і IV розділів реформ (табл. 2). Не спрацьовуватимуть закони, якщо не буде інтеграційних процесів.

Проблема восьма. Для розв'язання визначених завдань слід негайно сформувати в кожній області регіональні наукові економічні

центри розвитку сільських територій, а в кожному адміністративному районі – їхні філіали. Такі регіональні наукові економічні центри, об'єднавши наявні в регіоні (причетні до аграрної сфери) наукові сили під керівництвом перших осіб областей (районів) незалежно від їх ідеологічної належності, повинні забезпечити наукове супроводження, виробничу, економічну та соціальну діяльність усіх суб'єктів господарювання територій, на яких вони розташовані. Без цього АПК України не може ввійти до Європейського Співтовариства на рівноправних умовах.

Звідси випливає, що названі проблеми на нинішньому етапі є ключовими. Від цього залежить успіх справи й інших аспектів економічної діяльності: організація, управління виробництвом; оплата праці; функціонування трудових ресурсів; матеріально-технічне забезпечення; екологія, соціально-економічний розвиток територій, фінансова і законотворча діяльність тощо.

Кожна зі складових економіки в теоретичному та практичному плані повинна вирішуватися комплексно і в загальній системі.

Вітчизняною аграрно-економічною наукою, як уже зазначалося, ще 25 років тому було обґрунтовано структурно-логічні блоки аграрної реформи, їхні напрями та зміст як обов'язкові складові, що не втратили своєї актуальності й дотепер. Тому за всіма блоками і складовими реформ вкрай важливо здійснити їхнє завершення в усіх без винятку адміністративних районах і господарствах країни. Визначальну роль у цьому повинні відіграти науковці, керівники всіх рангів та спеціалісти.

Таким чином, аграрний сектор економіки України стоїть на порозі нового історичного витку аграрних реформ, спрямованих як на вирішення важливих питань, нагромаджених проблем, прийняття нових економічних реалій, так і на успішне позиціонування аг-

рарного сектору в сучасних умовах. Новим керівництвом України ставиться завдання здійснити такі реформи. На основі вже виконаних робіт із реформування аграрних відносин слід завершити ці реформи для того, щоб:

гарантувати продовольчу безпеку держави; зробити аграрний сектор високоефективним, конкурентоспроможним на внутрішньому й зовнішньому ринках сектором економіки держави;

зберегти селянство як носія української ідентичності, культури, духовності нації;

комплексно розвивати сільські території, розв'язувати соціальні проблеми села;

забезпечувати в сільському виробництві одержання прибутку на авансований капітал, включаючи вартість земельних ресурсів, не нижче середнього рівня по економіці держави;

сформулювати умови для реалізації та захисту прав селян на землю, земельних відносин, охорони земель;

підсилити соціальний захист сільського населення, встановити заробітну плату і пенсійне забезпечення працівників сільського господарства не нижче середнього рівня в галузях економіки держави.

Як підсумок усього вищевикладеного необхідно констатувати, що проблема формування продовольчих ресурсів у нашій державі є багатоаспектною, а її успішне розв'язання передусім залежатиме від середовища, що буде створено. Для цього мають бути залучені всі рівні управління державою за широкої участі тих, що живуть на її території. Багата держава, у тому числі продовольчими ресурсами, буде лише тоді, коли стануть багатими її території й люди, які там проживають, за якомога повнішого задоволення їхніх економічних інтересів, що і є головною метою життя всього суспільства.

Список використаних джерел

1. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку [за ред. акад. НАН України В.М. Гейця]. – К.: Фенікс, 2003. – 1008 с.
2. Національна доктрина реформування агропромислового комплексу України для забезпечення його інноваційного розвитку (проект) [П.Т. Саблук, В.М. Скупий, В.Я. Месель-Веселяк, М.Ф. Кропивко]. – К.: ННЦ «ІАЕ», 2010. – 10 с.
3. Саблук П.Т. Глобалізація і продовольство: [моногр.] / П.Т. Саблук, О.Г. Білорус, В.І. Власов. – К.: ННЦ «ІАЕ», 2008. – 236 с.
4. Лукинов І.І. Вибрані твори / І.І. Лукинов. – К.: ННЦ «ІАЕ», 2008. – Т.1 – 760 с.

5. Кузнецов О.Л. Система – общество – человек: устойчивое развитие / О.Л. Кузнецов, П.Г. Кузнецов, Б.Е. Большаков. – М.: Неосфера, 2000. – 188 с.

6. Саблук П.Т. ТанDEM фізіократії і технократії як філософія подальших аграрних реформ в Україні / П.Т. Саблук, М.М. Могилова // Техніка і технології АПК. – 2014. – № 11 (62). – С. 22-27.

7. Розвиток форм господарювання на селі / В.Я. Месель-Веселяк, П.Т. Саблук, М.Й. Малік та ін.; за ред. П.Т. Саблука і В.Я. Месель-Веселяка. – К.: Урожай, 1993. – 376 с.

8. Основи аграрного підприємництва / М.Й. Малік, В.В. Зіновчук, Ю.О. Лупенко, П.Т. Саблук, П.К. Канінський; за ред. М.Й. Маліка. – К.: Ін-т аграр. економіки, 2000. – 582 с.

9. Allais M. Erreurs et impasses de la construction europeenne / M. Allais. Ottawa: C. Juglar, 1992. – 122 p.

10. Musgrave R.A. The Theory of Public Finance / R.A. Musgrave. – N.V.; London, 1959. – 462 p.

11. Thomas D. Accelerated amortization // The New York, September 6, 1995.

Стаття надійшла до редакції 26.05.2016 р.

* * *

Новини АПК

Українські аграрії намолотили 35,0 млн т зерна

Урожай зібрано з площі 9,0 млн га, що становить 84% до прогнозу. Врожайність – 38,8 ц/га.

На початок серпня 2016 р.:

Пшеницю зібрано на площі 5,8 млн га, або (93% до прогнозу), намолочено 24,4 млн т зерна (у 2015 р. – 23,4 млн т) при врожайності 42,0 ц/га (у 2015 р. – 37,8 ц/га).

Ячмінь обмолочено на площі 2,8 млн га (96%), намолочено 9,3 млн т зерна (у 2015 р. – 7,8 млн т) при врожайності 33,7 ц/га (у 2015 р. – 29,8 ц/га).

Жито зібрано з площі 111 тис. га (78%), намолочено 294 тис. т зерна (у 2015 р. – 243 тис. т) при врожайності 26,4 ц/га (у 2015 р. – 24,9 ц/га).

Овес обмолочено на площі 105 тис. га (50%), намолочено 271 тис. т зерна (у 2015 р. – 179 тис. т) при врожайності 25,8 ц/га (у 2015 р. – 22,2 ц/га).

Горох зібрано на площі 233 тис. га (98%), намолочено 739 тис. т (у 2015 р. – 379 тис. т), урожайність 31,7 ц/га (у 2015 р. – 22,8 ц/га).

Оимий ріпак обмолочено на площі 416 тис. га (91%), намолочено 1,1 млн т (у 2015 р. – 1,6 млн т) при врожайності 26,2 ц/га (у 2015 році – 25,5 ц/га).

Найбільше намолочено зерна в Одеській області – 3,7 млн т. Найвища урожайність ранніх зернових та зернобобових культур у Вінницькій, Хмельницькій, Черкаській областях, що становить понад 50 ц/га.

У 2016/17 маркетинговому році (з першого липня 2016 р.) фактичні обсяги експорту становлять 1443 тис. т зерна, з яких: пшениці – 297 тис. т; кукурудзи – 386 тис. т; ячменю – 760 тис. т.

Крім вказаного, на звітну дату з України експортовано ще 8,3 тис. т борошна пшеничного. Таким чином, загальні обсяги експорту зерна становлять майже 1,5 млн т зерна, або 1454 тис. т.

Прес-служба Мінагрополітики України